



EHGAM

# IRAULTZA SEXUALA BERRARMATZEN

Itzaltzear zenean, belaunaldi gazteagoi lekukoa pasa eta berpiztu egin da Ehgam, sexu askapenaren aldeko borrokan aitzindari. Gorroto diskurtsoek legitimitatea irabazi duten garaiotan, berritzeko eta anitzagoa izateko trantsizioa abiatu du mugimenduak. Izan ere, heteroarauak urteotan atea apur bat zabaldu badie ere bazter uzten ditueni, ilusio bat baino ez da, “atea gurutzatzen ez dutenak edo gurutzatu nahi ez dutenak kanpoan lagatzen segitzen du sistemak”.

 MIKEL GARCIA IDIAKEZ  DANI BLANCO

**N**ekatuta, aktiboki apenas, eta jende gaztearengana heldu ezin ikusten zuten beren burua Ehgameko kide historikoek. Jaime Mendiak 30 bat urte daramatza sexu askapenaren aldeko militantzian, eta mugimendua *off* egoeran uztea pentsatu zutela kontatu digu, “baina bat-batean Ehgam berpizteko aukera suertatu da, eta oso harro gaude”.

Amets Jordan Arrieta da lekukoa hartu duen kideetako bat: “Halako ibilbidea egin duen mugimendua ezin genuen hiltzen utzi”. Frankismoaren ostean sexu askapenari lotuta Euskal Herrian sortu zen lehenengo taldea izan zen, duela 45 urte. Durangon elkartu ziren 1976an, ondoren Ehgam izango zen hura amesteko. Hilabete batzuk geroago jaio zen, legaltasun ezatik. Urte hauetan guztietan zabaldu dituen ateak eta eratu dituen sareak nabarmendu ditu Jordanek: “Mugimenduak izen bat du, leku bat du egina, ez gara zerotik abiatzen eta erreferentzialtasuna berreskuratu nahi dugu”.

Urtetako lana jaso dute herentzian. “Kide berrienak oso kapaz dira aurrera nola egin eztabaidatu eta erabakitzeke –dio Jaime Mendiak–, guk eman diezaiekeguna gure historia da, zer eta nola egin dugun. Edozein mugimendu sozialen gisan, batzuetan indartsu aritu gara, bor-bor, eta bestetan ahulago. Frankismo osteko hastapen haietan jendea oso aktibatuta zegoen; gaur egun baino jende gehiago zegoen armairuan, bai, kolektiboaren ikusgaitasuna txikiagoa zen, baina zeudenak oso aktiboak ziren, jende politizatua, aurpegia emateko prest, ilegala zela jakin arren, polizia joko zituela jakin arren. 1990eko hamarkada ere bereziki sutsua izan zen, sexu berekoen arteko ezkontza aldarri. Eta behin hori lortuta, pixkanaka lausotzen joan zen jendearen inplikazioa. Orain, eskuin muturraren eta gorroto mezuen gorakadak eskatzen du berriz aktibatzea, belaunaldi gazteek Ehgam berpiztea, gu ez gaudelako horri erantzuteko sasoian”.

## ZERGATIK ORAIN?

“Askotan iruditzen zaigu beti aurrera egiten dugula, baina emandako urratsak ez dira behin betirako lorpenak, atzera egin dezakegu, erroko aldaketa ez bada”, ohartarazi du Jordanek. Eraso homofobo eta transfoboek azken boladan duten protagonismoa hartu dugu hizpide. Batzuek diote kontzientzia maila altuagoa dagoela gaur egun eta gehiago salatzen dela, lehen ere bazirela erasoak. Beste batzuek, baina, kezka begiratzen diote egungo egoerari, eta eskolan egunerokoan dabilen jendearengandik entzundakoa nabarmendu du Jordanek: “Astakeriak esateko legitimitate handia ikusten ari dira ikastetxeetan, atzerakada nabari dute. Erne ibili behar dugula uste dut, aurretik ere hor egongo ziren pentsamolde eta jokabideak izan daitezkeelako, baina ‘nire iritzia da’ esaldiak moztortuta publikoki hainbat baieztapen egitea baimentzen denean, bide arriskutsua zabaltzen da. Hainbatek gainera badu halako sentipen bat,

Jaime Mendi  
militante  
historikoa  
(ezkerrean) eta  
lekukoa hartu  
duen Amets  
Jordan Arrieta.



idea intoleranteak izatea dela sistema-  
ren kontra joatearen pare, ur-lasterren  
kontra aritzea, errebelde edo punkia  
balitz bezala eskuin muturraren ideiak  
zabaltzea. Hori bai arriskutsua!”.

Oro har jendeak pentsatzen duena-  
ren eta errealtatearen artean dagoen  
disonantzia azpimarratu du Jordan  
Arrietak. Uste orokorra da berdinta-  
suna lortu dela eta Euskal Herrian oso  
toleranteak garela, “homofobia dela  
gaya jotzen duen hori, konturatu gabe  
gizarte heteroarautu batean hazi garen  
heinean denok ditugula jarrera homofob-  
oak. ‘Eskubideak dituzue eta onartzen  
zaituztet’ pentsatzen du jendeak, baina  
egunerokoan dinamika asko daude nire  
sexu joeragatik kanpoan uzten nautenak  
edota min handia eragiten didatenak,  
zer esanik ez pertsona transexualen ka-  
suan, adibidez”.

“Lehen jende asko geratzen ginen gi-  
zarteak jartzen zituen mugetatik kan-  
po –dio Jaime Mendiak-. Ordutik atea  
pixka bat ireki eta esan digute, ‘nahi ba-  
duzue gu bezalakoak izan, sartu eta guk  
bezalako bizitza egin’, baina nahi edota  
ezin duenak kanpoan jarraitzen du. Uste  
dugu gizarte liberalizatua dela gurea, eta  
nik ikusten dudana da apurtxo bat baino  
ireki ez duten ate txiki bat”. Atea guru-  
tzatu dutenentzat ere bada sexu askape-  
naren mugimendua, barruan daudenek  
maiz gauza asko sakrifikatu behar du-  
telako, onartuak izateko. “Kultura hege-  
monikoan sartzeak zoriontsuago egingo  
gaituela sinetsi dugu, ez sartzea okerra-  
go bizitzea izango dela”, dio Jordane-  
k.

### **KOLEKTIBOAREN ERRADIOGRAFIA: SAKABANATUA ETA DESPOLITIZATUA?**

Sistemak atetxoa ireki eta LGBTIQ+ ko-  
munitatea bere arauetara ekartzen due-  
larik, ez ote den jende bat despolitizatu,  
indibidualizatu, sakabanatu. Hala senti-  
tzen du Mendiak. Hiri handien idealiza-  
zioaz mintzatu zaigu Jordan Arrieta, Ma-  
dril, Bartzelona, Londresera *sexiliatzen*  
direnez, leku horietan sexualki askea-  
go eta zoriontsuago izango direlakoan,  
sarri lagun eta senideak atzean utziz,  
sarri euren burua enplegu prekariza-  
tuetara eta alokairu garestietara kon-  
denatuz. “Baina hemen egon bagaude  
eta hemen sortu behar ditugu sareak”.  
Eta aurrez aurreko sareez ari da, hezur-  
haragi. “LGBT pertsonen ikusgaitasuna  
handiago da gaur egun, baina aldi be-  
rean iruditzen zait Instagram eta gisa-  
koetan eraikitzen den LGBT iruditeria

oso normatiboa eta heteroarautua dela.  
Interneten ematen diren harremanak  
plataforma handietan ematen dira, eta  
enpresa hauek, diskurtsoa despolitizatu  
badezakete, despolitizatu egingo dute.  
Mezu kapitalista eta neoliberal horren  
aurrean, garrantzitsua da bertako dis-  
kurtso bat eskaintzea, hurbila eta bizitza  
errealean kokatua. Gure espazioak sortu  
ahal izateko gune izan nahi du Ehgamek,  
seguru sentitzeko eta gure esperientziak  
partekatzeko eremu, baina ez dugu soilik  
jendea artatzeko lekua izan nahi, bo-  
rroka egin nahi dugu, debate politikoan  
presente egon, eta eragin”.

## **AMETS JORDAN**

**“Iruditzen zait**

**Instagramen-eta eraikitzen  
den LGBT iruditeria oso  
normatiboa dela. Horren  
aurrean, garrantzitsua  
da bertako diskurtso bat  
eskaintzea, hurbila eta  
bizitza errealean kokatua”**



Horretan, zeresan handia izango dute  
belaunaldi gazteek, ezinbestean. “Gaz-  
teez ari garelarik, aipatu beharko ge-  
nuke batzuetan dugun ezintasuna ikus-  
teko zeintzuk diren beraien beharrak,  
nondik planteatzen dituzten borrokak.  
Mugimendu sozial asko daude helduok  
ez ditugunak ulertzen –aitortu du Jor-  
danek-. Horiek guztiak katalizatzea gus-  
tatuko litzaiguke Ehgamen, mugimendu  
iraultzaile baten parte izan daitezen. Eta  
honen berri eman diedanean jaso duda-  
na da parte hartu nahi duen gazte asko  
dagoela”.

### **GARAI NAHASIETAN, DISKURTSO ARGIA**

Ehgamek hasieratik izan du xede pato-  
logizatuak, estigmatizatuak, prekariza-  
tuak, gutxietsiak eta baztertuak diren  
sexualitate eta gorpuzak askatze bidean  
jartzea, baina fokua identitate sexual  
jakinetan jarri ordez, iraultza sexuala  
gizarte guztiarentzako dela gogoratu  
dute gure solaskideek, eta egitura bera

dela jomuga, zapalkuntzak sortzen di-  
tuen egitura zishetero patriarkala: “Gure  
azken helburua ez da hainbeste identi-  
tate batzuei gizartean lekutxo egin eta  
horiek toleratzea, biolentzia sortzen eta  
jende bat beti periferian uzten jarraitu-  
ko duen egitura bera zalantzan jartzea  
baizik, normala sortzeko anormala ere  
behar duelako sistemak”, azaldu du Jor-  
danek. Zentzu horretan, eraso homofob-  
o eta transfoboen aurrean mezu garbia  
du Ehgamek: gakoa ez dago biktimaren  
identitate sexualean, baizik eta eraso-  
tzailean eta haren jokaera ahalbidetzen  
duen sisteman: “Gizon heterosexual,  
matxista, homofobo eta transfoboak  
dira, patriarkatuak babestuta”.

Egitura kolokan jartzea dute ipar, bai-  
na egunerokoan politika egin behar da,  
dauden baliabide eta aukerekin espa-  
zioak irabazten joan. Adibide esangu-  
ratsua kontatu du Jaime Mendiak. Sexu  
berekoko elkarren artean ezkontzeko  
eskubidea urtetan eta urtetan eskatu  
zuen Ehgamek; azkenean legezatu egin  
zuen Gobernuak, eta orduan, behin es-  
kubidea lortuta, ezkontza kritikatzeko  
hasi zen mugimendua, ez eskubidea,  
baizik eta ezkontzaren kontzeptua, ez-  
kontzak ez bailuke izan behar bikote  
baten maitasuna edo harremana deter-  
minatzeko bidea, ez lizkioke bikoteari  
eskubide gehiago eman behar ezkondu-  
ta egoteagatik. Egungo sisteman, ordea,  
hala da, eta beraz tresna hori baliatzeko  
aukera eman behar zaie bikote homo-  
parentalei ere. “Diskurtsiboki egiten  
dugun lanaren eta unean unean eskatu  
beharrekoaren dikotomiarekin jokatu  
behar dugu”.

### **HAU EZ DA SOILIK GAY ZURIEN ETXEA**

Aurrera begirako erronkez galdetuta,  
ikusgaitasuna, debate politikoan eragina  
izatea, egunerokoan aktibo mantentzea  
aipatu dute. Ez alferrik, izena jartzera-  
koan ongi pentsatuta jarri zuten “mu-  
gimendua” eta ez “elkartea”, hasieratik  
garbi zutelako gauzak mugiarazi nahi zi-  
tuztela, gizartea astindu. Eta apa berri ho-  
netan, erronka nagusiak definitzeko dau-  
de oraindik, hain justu etorriko den jende  
berriarekin batera egin nahi dutelako  
bide-orri hori. “Trantsizio fase betean  
gaude eta gure apustua da ahalik eta jen-  
de gehien interpelatzea eta erakartzea,  
mugimendua zabaltzea, anitzagoa izat-  
ea, diskurtso berriak gurera ekartzea...  
Ehgam gizon gayarekin lotuko duelako  
hainbatek, eta ideia horrekin apurtu nahi



**HISTORIA.** 1976an jaio zen Ehgam, Euskal Herriko Sexu Askapen Mugimendua. Aitzindari eta erreferente, ibilbide oparoa egin du ordutik.

dugu, kolektibo guztiak bere sentituko duen mugimendua izan nahi dugu –azaldu digu Jordanek–. Horregatik, hasieran elkartu garenok ezin genuen Ehgam zer izango den itxita aurkeztu, etortzea espero dugun aniztasun horrekin guztia-ekin joango gara definitzen. Batzen den jendeak eta batu ez arren inguruan ditugunek dituzten proposamenak, abiatzen dituzten sare eta aliantzak, martxan jarri gura dituzten espazioak... artikulatzeko gai izatea gustatuko litzaiguke, eta hori markatuko dute datozenek eta dituzten motibazioek”.

Bide berean, ez dute dudarik aliantzak funtsezkoak izango direla, azpimarratu baitute hasieratik aritu dela Ehgam bestelako herri mugimenduekin, langabezian zeuden langileekin, enpresa-batzordeekin, ikasleekin, emakumeen batzarrekin, euskaltzaleekin, auzo-elkarteekin, objektore zein intsumisioekin... “Sexu askapenarekin batera joan behar dute beste askatasunek ere; denok elkarrekin lortu behar dugu gizarte askeagoa, bakoitzak indarra arlo jakin batean egingo duen arren”, aldarririkatu du Mendiak.

### INSTITUZIOEKIN, KONTRAESANAK

Zein punturaino izan dezakegu konfiantza administrazioarengan, eraldaketaz ari garelarik? Jordan Arrietak dio legeak tresna inportantea direla, baina erroko aldaketak lortzeko administratibotik at egin behar dutela lan, gizarateak berak eraldaketa aldarrikatu eta gero administratzioa horretara behartzeko.

Jaime Mendiak esperientzia handia du administrazioarekiko hartu-emanen, haiekin batera askotan aritu baita Ehgam, lege bidegabeak kentzeko, LGBT jendearen kartzeletako egoeraz aritzeko, hiesa sortu zenean egoera gestio-natzeko... Eta hala behar duela uste du, baina hala ere tartean sartzen direnean dena izorratzen dutela politikariek, haien eremura eramaten zaituztela, euren helburuetarako erabili... Duela gutxiko adibidea jarri digu: Emakunderen gisako zerbitzua eskatu zion Ehgamek Eusko Jaurlaritzari, “eta emaitza izan da Berdindu! zerbitzua, plataforma guztiz ekonomizatu eta enpresarializatua”.

### KOSA

Koronabirus Osteko Sexu Askapena du izena Ehgamek abiatutako trantsizio prozesuak. Batetik, jende berria erakarri eta denen artean Ehgamen etorkizuna gogoetatzeko hastea da asmoa, azaroaren



6an Bilboko Karmela espazio autogestionatuan antolatutako ekitaldian. Bestetik, bai egun horretan bertan Karmelan, bai aurretik hainbat herritan, mahai-inguru eta elkarrizketa kolektiboak antolatu dituzte, gai eta hausnarketa ugari plazaratu asmoz: erasoan aurrean nola jokatu, LGBT+ borroketan euskarak duen lekua, genero disidentziak... izango dituzte hizpide, besteak beste.

### JAIME MENDIA

**“Sexu askapenarekin batera joan behar dute beste askatasunek ere; denok elkarrekin lortu behar dugu gizarte askeagoa, bakoitzak indarra arlo jakin batean egin arren”**



“Familiak eta hazkuntzak zisheteroarautik at” eztabaidan, adibidez, Nel Santacruzek hartuko du parte. Kontatu digunez, familiaz dugun iruditeria transformatzea eta zabaltzea izango da mahai-inguruko gako handi bat, haur bat izateko eta berau hazteko legitimi-

tatea bikote zisheterosexualek baitute gure gizartean, “eta marko horretatik ateratzen garenok traba sozialak, juridikoak eta instituzionalak aurkitzen ditugu”. Haur batez erditu den aita transexuala da Santacruz, eta familia eredu ugarietz gain, umeen hazkuntzaz ere mintzatuko da, heteroarauan ez hezteko praktika eta moduez. “Nire kasuan, haurrari ez diot generorik ezarri nahi izan, berak esploratu dezan generoa, eta ez dadin izan jaiotzean dituen genitalen arabera inposatua (arropan, jolasetan, baloreetan...)”.

“Kultura ez heteroarautua” mahai-inguruan berriz, Danele Sarriugarte idazlea arituko da, beste hainbatekin batera. Azaldu digunez, aipatuko dituzten gaien artean jorratuko dute ikusgaitasuna, LGBT sortzaileena, baina baita kultur ekoizpenetan komunitateak duen ikusgaitasun eta errepresentazioa ere. Hainbat galdera ere badituzte mahai gainean: ba al dago –eta nahi al dugu– LGBT komunitateari lotutako azpikultura bat? Kultura nagusiak zenbateraino baliatzen ditu LGBT kulturaren sortutako korronteak –eta nola bizi dugu hori–? Komunitateari lotutako zein erreferente kultural ditugu? Zein lotura –historiko izan– du mugimenduetan feminismoarekin?...

Dena prest du Ehgamek, iraultza sexuala egiteko bide-orria berrirudikatzen, birpentsatzen, berrarmatzen eta berramesten hasteko. ●